

Peiling

REGERINGSPARTIJEN VERANTWOORDELIJK GEHOUDEN VOOR CRISIS

Onderzoek naar recente demonstraties en wie
verantwoordelijk gehouden wordt voor de patstelling
[Peiling november 2019](#)

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Datum

November 2019

Auteur(s)

Milan Driessen
Peter Kanne

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1. Samenvatting	5
2. Zetelpeiling: Daling VVD zet door, stijging PVV en SP	7
3. Klimaat, stikstof, PFAS en onderwijs	9
3.1 Problemen rond PFAS minst duidelijk	9
3.2 Zorgen vooral om klimaat en onderwijs.....	9
3.3 Vooral steun voor leraren, boeren en bouwvakkers.....	10
4. Verantwoordelijkheid voor impasse	12
4.1 Zeven op tien vinden regeringspartijen verantwoordelijk voor impasse	12
4.2 Vooral VVD verantwoordelijk gehouden voor impasse	14
5. Oplossingen voor impasse	16
5.1 Maximum snelheid naar 100 km/u door helpt gezien als goede oplossing	16

1. Samenvatting

Vooral VVD verantwoordelijk gehouden voor stikstofcrisis

Het Malieveld was de afgelopen maand volop in het nieuws: demonstraties van boeren (tweemaal), bouwvakkers en docenten volgden elkaar op. In tegenstelling tot de docenten gingen boeren en bouwvakkers niet richting Den Haag met de eis om geld, maar drongen aan op veranderingen in het overheidsbeleid aangaande stikstof en PFAS (een verzamelnaam voor giftige stoffen). Door de te hoge stikstof- en PFAS-waarden zijn projecten in bouw en landbouw 'on hold' gezet. We vroegen kiezers naar hun mening over de patstelling die is ontstaan en wie ze daarvoor verantwoordelijk houden. De huidige en vorige regeringspartijen – en daarvan met name de VVD – worden vooral verantwoordelijk gehouden. En opvallend: milieuorganisaties meer dan oppositiepartijen.

Zeven op tien houden regeringspartijen verantwoordelijk voor impasse, met name de VVD

Vooral de huidige en vorige regeringspartijen worden verantwoordelijk gehouden voor de ontstane patstelling. De helft van de kiezers (51%) wijst naar de huidige regeringspartijen, iets minder dan de helft (47%) naar eerdere regeringspartijen. Bij elkaar opgeteld (en ontdubbeld) blijkt maar liefst 70 procent van de kiezers huidige of voormalige regeringspartijen verantwoordelijk te houden. Oppositiepartijen worden in 17 à 20 procent van de gevallen verantwoordelijk gehouden voor de impasse. Opvallend is dat milieuorganisaties vaker worden genoemd (31%) dan oppositiepartijen (20%), landbouw- (18%) en bouworganisaties (14%).

Vooral VVD als verantwoordelijke aangewezen

We zien dat bijna alle kiezersgroepen de VVD het vaakst noemen als verantwoordelijke partij. Zelfs een derde van de VVD- achterban stelt haar verantwoordelijk, net als twee derde van de huidige D66- en CU- kiezers. Kiezers van zowel de coalitie- als de oppositiepartijen zijn wat dat betreft eensgezind: de VVD is (mede)verantwoordelijk voor de huidige impasse.

Bouwprojecten moeten doorgang vinden; brede steun voor onderwijsstaking

Er is aanzienlijk draagvlak voor het alsnog uitvoeren van stilgelegde bouwprojecten, ook als de stikstofuitstoot niet voldoende is terug gebracht (63%). Onder de rechtse achterban is er grote tevredenheid met de steun van politieke partijen voor de (land)bouwsector, terwijl de linkse achterban zich daar meer van distantieert. De staking in het onderwijs wordt door een groot deel van het electoraat gesteund, maar met name kiezers van coalitiepartijen zijn daar minder blij mee.

Zetelpeiling: daling VVD zet door

De kritische blik op de VVD en de andere regeringspartijen zien we terug in de electorale voorkeuren. De VVD verliest vier zetels in onze peiling ten opzichte van vorige maand en zes ten opzichte van september. Daarmee is ze nog steeds de grootste partij, maar daalt ze van 32 zetels in september naar 26 zetels nu. Ook CDA en CU verliezen beiden één zetel ten opzichte van vorige maand, waarmee de coalitie nu virtueel 59 zetels in de Tweede Kamer zou bemachtigen (tegen 65 vorige maand).

Meeste zorgen om het klimaat, maar klimaatactivisme wordt minst gesteund

Het blijkt dat Nederlandse kiezers zich het meest zorgen maken over het klimaat en het onderwijs, maar de klimaatacties het minst steunen. Voor de andere acties is meer begrip.

De meeste kiezers staan welwillend tegenover de leraren, boeren en demonstranten uit de bouw: twee derde geeft aan hen in enige mate of volledig te steunen.

Over de acties van klimaatactivisten is men een stuk minder positief: 43 procent steunt ze, maar een derde (32%) geeft aan er moeite mee te hebben er zelfs tegen te zijn.

Meer informatie

- Milan Driessen, m.driessen@ioresearch.nl, 020-3084823
- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 1.902 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 7 tot en met woensdagmiddag 13 november 2019. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=1.749). Daarnaast zijn 153 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

*Overname uit deze publicatie is toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

2. Zetelpeiling: Daling VVD zet door, stijging PVV en SP

Als er vandaag Tweede Kamerverkiezingen worden gehouden, zou de VVD nog steeds de grootste partij worden. In de laatste I&O-peiling haalt de VVD 26 zetels. Dat betekent een daling die in het afgelopen jaar nog niet zo scherp was: 4 zetels daling ten opzichte van vorige maand, 6 zetels ten opzichte van september. Achter de VVD volgen de PVV en GL (beide 18), CDA en PvdA (beide 15) en Forum voor Democratie (14 zetels).

PVV en stijgen met drie zetels ten opzichte van vorige maand, waarmee voor de SP de 'vrije val' gestopt is.

Aangezien de ChristenUnie ook één (virtuele) zetel inlevert ten opzichte van vorige maand, daalt het aantal zetels voor de coalitiepartijen van 65 in oktober naar 59 nu.

Tabel 1 Zetelpeiling Tweede Kamerverkiezingen

"Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?"

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.339)

UITSLAG		PEILING											+/-	+/-
Zetels	TK 2017	Nov 2018	25-1 2019	28-2- 2019	14-3- 2019	18-3- 2019	26-4- 2019	17-5- 2019	10-7- 2019	4-9- 2019	18- 10- 2019	14- 11- 2019	t.o.v. okt.	t.o.v. TK2017
VVD	33	27	25	23	24	23	27	26	29	32	30	26	-4	-7
PVV	20	18	18	17	15	15	11	13	9	13	15	18	+3	-2
CDA	19	15	15	12	15	15	12	14	15	15	16	15	-1	-4
D66	19	12	11	11	11	11	13	10	10	11	11	11	0	-8
GroenLinks	14	19	18	20	18	19	20	18	19	17	16	18	+2	+4
SP	14	15	13	14	15	12	10	10	8	9	7	10	+3	-4
PvdA	9	10	11	10	10	11	11	12	15	16	16	15	-1	+6
ChristenUnie	5	6	7	7	8	7	5	7	6	8	8	7	-1	+2
PvdD	5	5	6	7	5	7	5	6	6	6	6	5	-1	0
50 Plus	4	4	4	6	5	5	6	5	5	7	7	6	-1	+2
SGP	3	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	0	+1
DENK	3	3	2	3	3	2	2	3	2	1	2	1	-1	-2
Forum voor Democratie	2	12	16	16	18	20	24	22	23	11	12	14	+2	+12
Anders	0 ¹	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, november 2018 – november 2019

¹ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

Tabel 2 Peiling Tweede Kamerverkiezingen in percentages

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.339)

%	UITSL	PEILING											Marge n=1.339	+/-	+/-	
	AG	TK 2017	27- 11- 18	25- 1-19	28- 2-19	14- 3-19	18- 3-19	26- 4-19	17- 5-19	10- 7-19	4-9- 19	18- 10- 19		14- 11- 19	t.o.v 18- 10- 19	t.o.v TK1 7
VVD		21,3	17,1	16,3	15,3	15,8	15,2	17,3	17,1	18,5	20,6	19,3	17,0	(15; 19)	-1,3	-2,0
PVV		13,1	11,8	11,8	11,1	10,0	9,7	7,6	8,3	5,7	8,7	10,2	11,9	(10,2; 13,6)	+1,5	-2,9
CDA		12,4	9,5	9,6	7,9	9,6	9,5	7,8	9,0	9,9	9,9	10,6	9,9	(8,3; 11,5)	+0,7	-1,8
D66		12,2	8,2	7,2	7,4	7,1	7,4	8,3	6,9	7,0	7,4	7,5	7,1	(5,7; 8,5)	+0,1	-4,7
GL		9,1	12,5	12,0	13,3	12,0	12,1	12,7	11,8	12,4	10,9	10,5	12,1	(10,4; 13,8)	-0,4	+1,4
SP		9,1	9,6	8,6	9,1	9,6	7,8	6,5	6,9	5,5	6,0	4,6	6,4	(5,1; 7,7)	-1,4	-4,5
PvdA		5,7	6,4	7,5	6,5	6,8	7,6	7,6	8,0	9,9	10,2	10,6	9,9	(8,3; 11,5)	+0,4	+4,9
CU		3,4	4,3	4,8	4,7	5,5	4,8	3,8	5,1	4,4	5,5	5,4	4,9	(3,7; 6,1)	-0,1	+2,0
PvdD		3,2	3,8	4,2	4,6	3,6	4,6	3,7	4,4	3,8	4,3	4,0	3,4	(2,4; 4,4)	-0,3	+0,8
50 Plus		3,1	3,0	3,1	4,0	3,8	3,5	4,1	3,3	3,7	4,8	4,7	4,0	(3; 5)	-0,1	+1,6
SGP		2,1	2,7	2,7	2,7	2,1	2,4	2,8	2,8	2,3	2,9	2,7	2,9	(2; 3,8)	-0,2	+0,6
DENK		2,1	2,4	1,4	2,2	2,3	2,0	1,7	2,0	1,9	1,2	1,9	0,9	(0,4; 1,4)	+0,7	-0,2
FVD		1,8	8,0	10,4	10,5	11,5	13,0	15,9	14,4	14,8	7,3	7,8	9,2	(7,7; 10,7)	+0,5	+6,0
Anders ²		1,5	0,5	0,3	0,6	0,4	0,6	0,3	0,1	0,3	0,3	0,2	0,4	(0; 0,8)	-0,1	-1,3
TOTAAL		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			

Bron: I&O Research, november 2018 – november 2019

² Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

3. Klimaat, stikstof, PFAS en onderwijs

Er waren de afgelopen maanden demonstraties van klimaatactivisten, boeren, de bouwsector en leraren voor of tegen het klimaat, de stikstof- en PFAS-problemen en het onderwijs. We vroegen kiezers:

- Of het ze duidelijk is wat de problemen zijn rondom deze onderwerpen
- Of het betreffende probleem ze zorgen baart
- En in welke mate ze acties en demonstraties m.b.t. deze problemen steunen

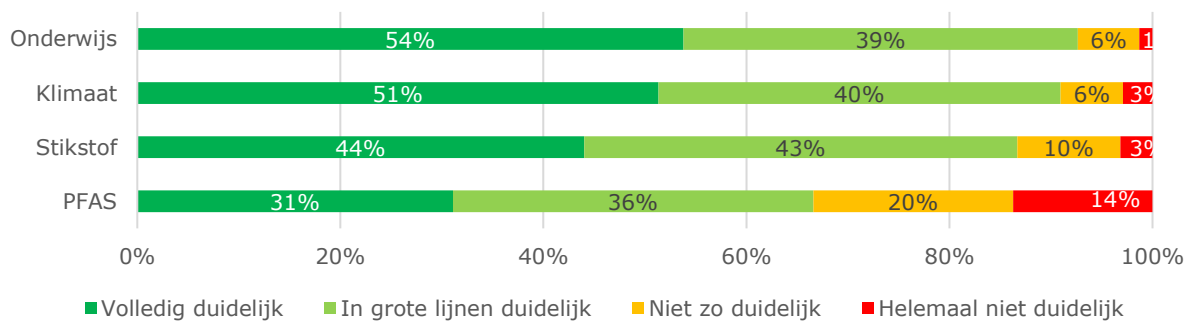
Het blijkt dat Nederlandse kiezers zich het meest zorgen maken over het klimaat en het onderwijs, maar de klimaatacties het minst steunen. Voor de andere acties is meer sympathie.

3.1 Problemen rond PFAS minst duidelijk

Op de vraag of het duidelijk is wat de problemen zijn rondom klimaat, stikstof, PFAS en het onderwijs antwoordt rond de negentig procent voor klimaat, stikstof en onderwijs dat deze problematiek ze volledig of in grote lijnen duidelijk is. Voor PFAS is dat 66 procent, voor 34 procent is dat niet zo of helemaal niet duidelijk.

Figuur 3.1

“Is het u duidelijk wat de problemen zijn rondom ... ?”

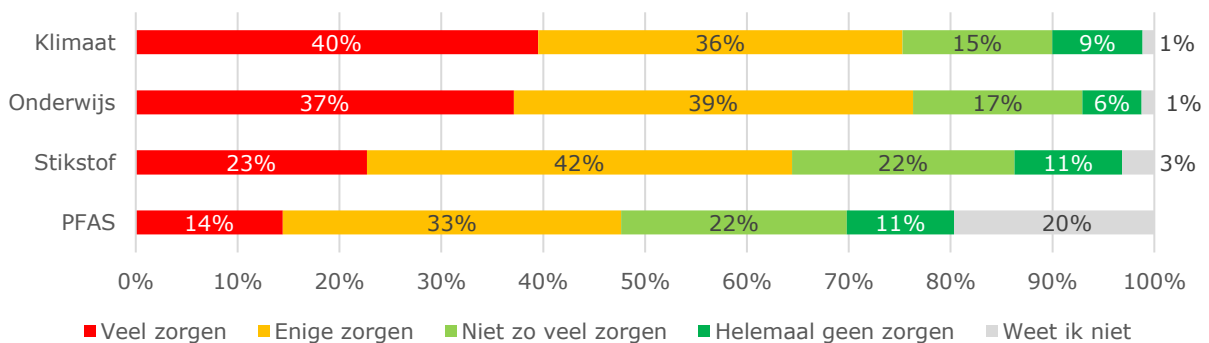

3.2 Zorgen vooral om klimaat en onderwijs

Meer mensen maken zich zorgen over de situatie rond het klimaat en onderwijs dan over stikstof en PFAS. Driekwart van de kiezers maakt zich enige of veel zorgen over problemen in het onderwijs of met het klimaat. Een kwart van de kiezers (23%) geeft aan zich veel zorgen te maken om stikstof en een nog kleiner deel (14%) om PFAS. Hierbij past de kanttekening dat een substantieel deel van de kiezers niet precies weet waar ze zich bij PFAS nu zorgen om moeten maken (zie ook figuur 3.1).

Figuur 3.2

“Kunt u per onderwerp aangeven in hoeverre de problemen op dit gebied u zorgen baren?”

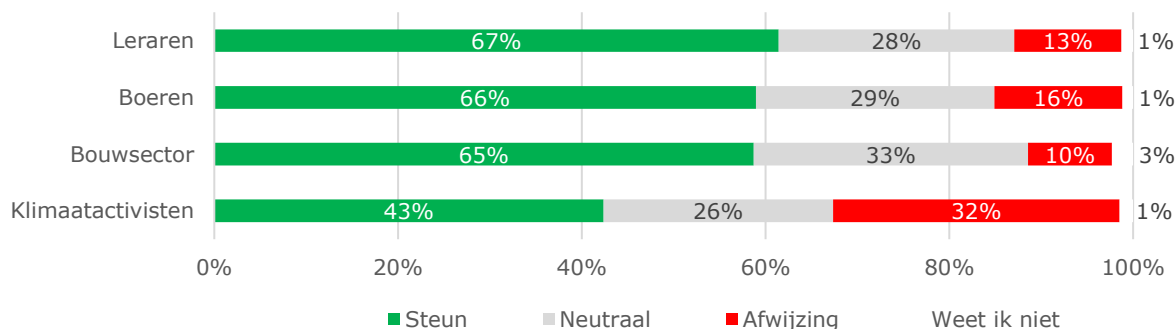
3.3 Vooral steun voor leraren, boeren en bouwvakkers

De meeste kiezers staan welwillend tegenover de leraren, boeren en demonstranten uit de bouw: twee derde geeft aan hen in enige mate of volledig te steunen. Een kleine minderheid staat afwijzend tegenover deze demonstranten en heeft er moeite mee of is er ronduit tegen.

Over de acties van klimaatactivisten is men een stuk minder positief: 43 procent steunt ze, maar een derde (32%) geeft aan er moeite mee te hebben er zelfs tegen te zijn.

Figuur 3.3

“In welke mate kunnen onderstaande demonstranten op uw steun rekenen? **

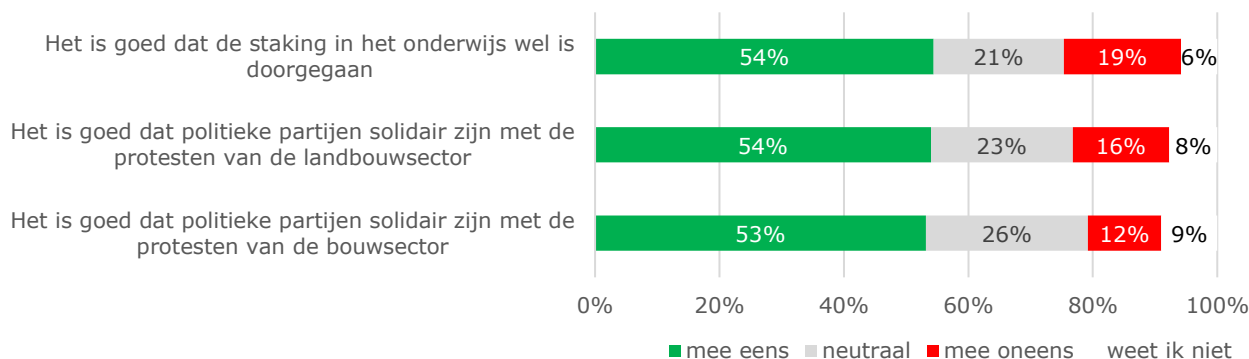

* Antwoordcategorieën: klimaatactivisten, demonstrerende boeren, demonstrerende mensen uit de bouwsector, demonstrerende leraren en onderwijzers

In lijn met deze brede steun vindt een meerderheid van de kiezers (54%) het goed dat de leraren hun staking (alsnog) hebben gehouden. Ook vindt een meerderheid het goed dat politieke partijen zich achter de protesten van de (land)bouwsector scharen. De steun voor de boeren, de bouwsector en de leraren is desalniettemin wijder verbreid.

Figuur 3.4

“In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?”

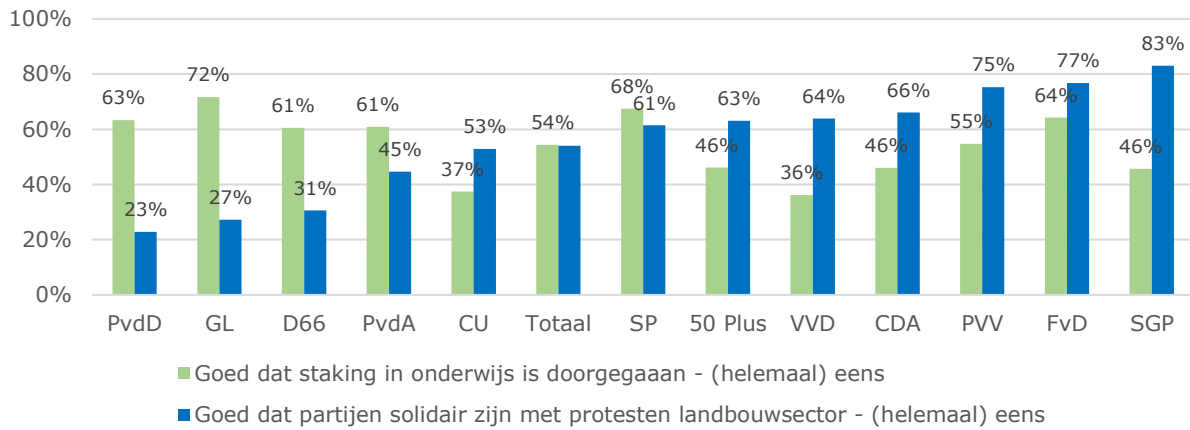
Vooraf kiezers GroenLinks, SP en FvD steunen onderwijzersacties

Het doorgaan van de onderwijsstaking is bijzonder populair bij kiezers van GroenLinks (72%), SP (68%), Fvd (64%), PvdD (63%), D66 en PvdA (beide 61%). De minste steun vinden we onder kiezers van VVD (36%) en CU (37%).

Kiezers van (rechts)conservatieve partijen vinden het beduidend vaker goed dat partijen solidair zijn met de protesten van de landbouwsector dan kiezers van (links)progressieve partijen. Twee derde (50Plus, VVD, CDA) tot drie kwart (Fvd, PVV) van de conservatieve kiezers vindt dat goed, terwijl onder PvdD- en GL-kiezers slechts een kwart het ermee eens is (23-27%).

Figuur 5.1

Percentage '(helemaal) eens' voor "Het is goed dat de staking in het onderwijs is doorgedaan" en "Het is goed dat politieke partijen solidair zijn met de protesten in de landbouwsector", uitgesplitst naar huidige stemvoorkeur

4. Verantwoordelijkheid voor impasse

4.1 Zeven op tien vinden regeringspartijen verantwoordelijk voor impasse

De steun voor de demonstrerende boeren en bouwvakkers is een indicatie dat hun grieven gedeeld worden. Door de te hoge stikstof- en PFAS-waarden zijn investeringsprojecten in bouw en landbouw 'on hold' gezet. Op de vraag welke groepen of partijen u verantwoordelijk houdt voor de patstelling die is ontstaan, worden vooral de huidige en vorige regeringspartijen aangewezen.

Ongeveer de helft van de kiezers wijst naar de huidige regeringspartijen (51%) en naar eerdere regeringspartijen (47%). Als we deze twee bij elkaar optellen (en ontdebellen) blijkt dat maar liefst 70 procent van de kiezers wijst naar politieke partijen – ongeacht huidige of eerdere oppositie of coalitie – als (mede)verantwoordelijk.

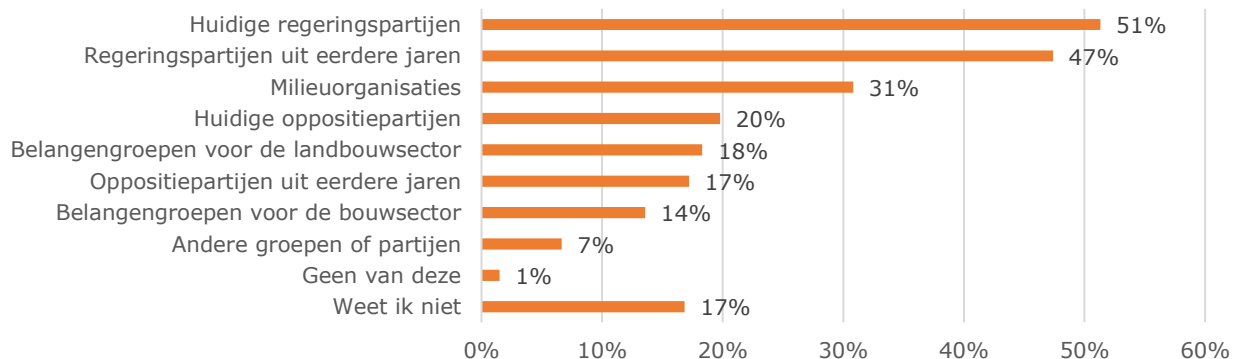
De oppositiepartijen worden in veel geringere mate verantwoordelijk gehouden voor de situatie (17-20%).

Milieu- en belangenorganisaties worden in mindere mate aangewezen als (mede)verantwoordelijken. Opvallend is dat milieuorganisaties vaker worden genoemd dan oppositiepartijen (20%), landbouw- (18%) en bouworganisaties (14%).

Figuur 4.1

“De afgelopen weken zijn boeren naar Den Haag gegaan om te protesteren tegen het stikstofbeleid en vertegenwoordigers van de bouwsector om te protesteren tegen het beleid rondom PFAS, een verzamelnaam voor giftige stoffen die in de grond voorkomen. Veel investeringsprojecten in de bouw en de landbouw kunnen niet doorgaan omdat bepaalde stikstof- of PFAS-normen dan worden overschreden.

Kunt u aangeven welke van de volgende groepen of partijen u verantwoordelijk houdt voor de patstelling die is ontstaan? U kunt meerdere antwoorden aanvinken”

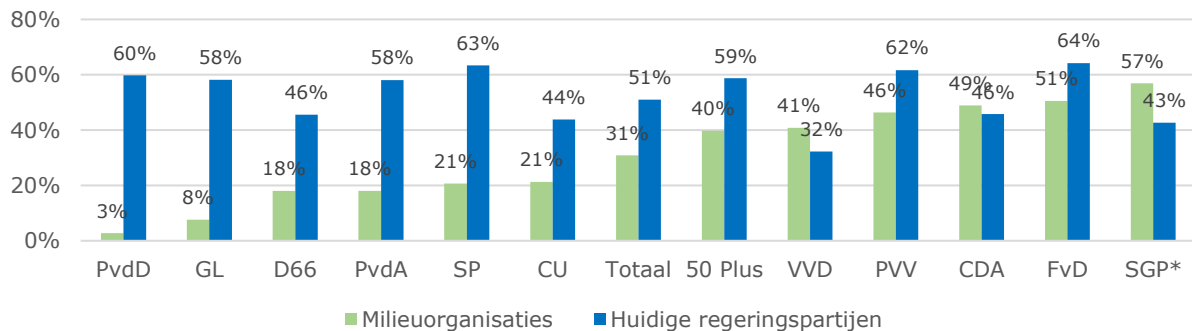
Rechtse kiezers houden milieuorganisaties verantwoordelijk

Vooraf kiezers van PVV (46%), CDA (49%), FvD (51%) en SGP (57%) houden milieuorganisaties verantwoordelijk voor de ontstane patstelling. Onder kiezers van PvdD (3%) en GL (8%) is dat slechts een klein deel (zie figuur 4.2). Er is sprake van polarisatie tussen de linkse en rechts partijen. Kiezers zijn een stuk eensgezinder over de rol van de huidige regeringspartijen. Ruim zes op de tien van de kiezers van flankpartijen (FvD, PVV, SP) vinden dat de regeringspartijen verantwoordelijkheid dragen. VVD-kiezers zijn het minst vaak deze mening toegedaan, maar toch vindt een derde dat de regeringspartijen verantwoordelijkheid dragen (32%). De kiezers van regeringspartijen (CDA, CU, D66, VVD) houden minder dan gemiddeld de huidige regeringspartijen verantwoordelijk. Ook SGP-kiezers zijn relatief mild over de huidige regeringspartijen.

In figuur 4.2 staan links de linkse partijen en rechts de kiezers van rechts partijen. Het percentage rechtse kiezers dat milieuorganisaties verantwoordelijk houdt is ten minste twee maal zo hoog.

Figuur 4.2

"Kunt u aangeven welke van de volgende groepen of partijen u verantwoordelijk houdt voor de patstelling die is ontstaan?" 'Milieuorganisaties' en 'huidige regeringspartijen' uitgesplitst naar voorgenomen stemgedrag

* Cijfers voor SGP zijn indicatief; N = 43

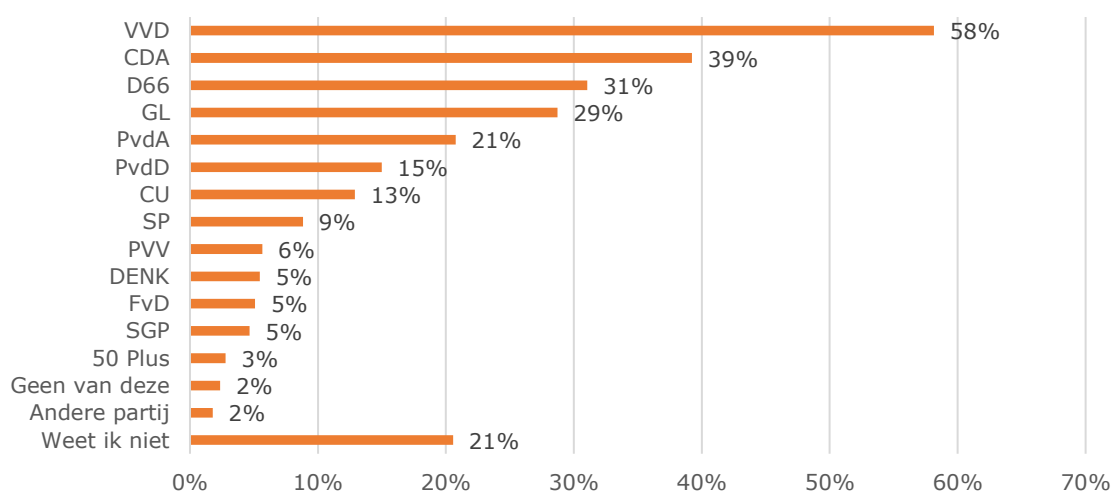
4.2 Vooral VVD verantwoordelijk gehouden voor impasse

Degenen die politieke partijen (mede)verantwoordelijk houden voor de ontstane situatie hebben we vervolgens gevraagd welke partij zij specifiek verantwoordelijk houden voor het beleid rond stikstof en PFAS (74 procent van de totale steekproef). De VVD is verreweg de meest genoemde partij. Meer dan de helft van de kiezers die de politiek verantwoordelijk houdt, wijst met de vinger naar de VVD (58%). De nummer twee – het CDA – wordt door 39 procent van deze kiezers aangewezen, waarna regeringspartij D66 (31%) en oppositiepartijen GroenLinks (29%), PvdA (21%) en PvdD (15%) volgen. Regeringspartij CU wordt door dertien procent van de kiezers genoemd, waarmee ze beduidend minder vaak verantwoordelijk gehouden wordt dan hun coalitiepartners.

Figuur 4.3

“Welke van de volgende politieke partijen houdt u specifiek verantwoordelijk voor het beleid?”

Basis: onder kiezers die (voormalige) regerings- en/of oppositiepartijen verantwoordelijk houden (N = 1.399)

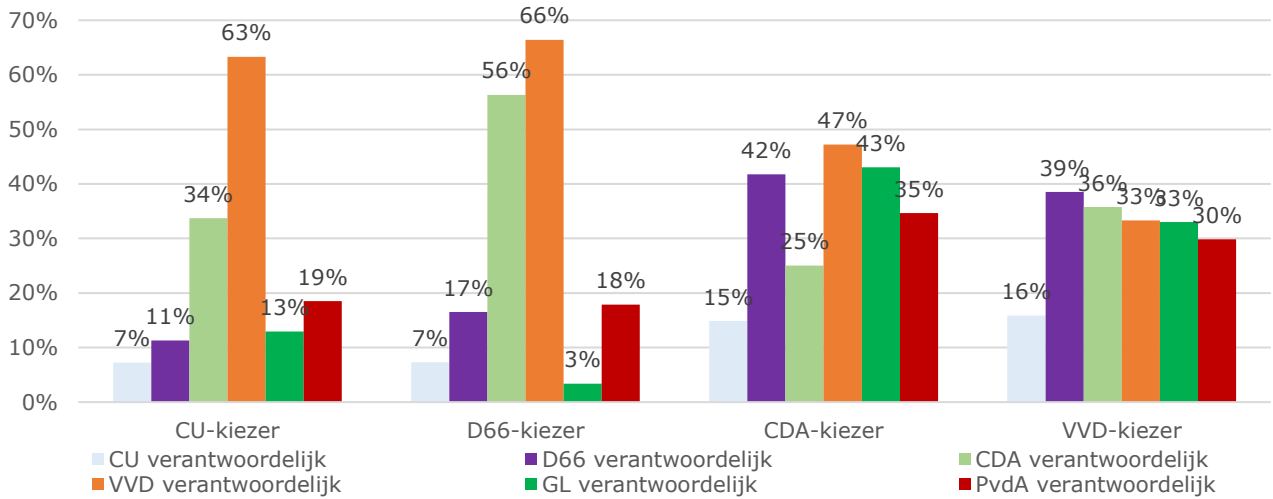
Het maakt echter uit wie je dit vraagt: men houdt de eigen voorkeurspartij veel minder vaak verantwoordelijk dan andere partijen. In figuur 4.4 hebben we voor de (virtuele) achterban van de coalitiepartijen weergegeven in hoeverre zij de coalitiepartijen verantwoordelijk houden. Onder VVD-kiezers wordt D66 het vaakst verantwoordelijk gehouden (39%), terwijl voor de overige achterbannen de VVD het vaakst genoemd wordt. Onder de D66-kiezers is dit 66 procent, onder CU-kiezers 63 en onder CDA-kiezers 47 procent.

De VVD- en CDA-kiezers lijken in de manier waarop ze de verantwoordelijkheid aan de verschillende partijen toekennen meer op elkaar dan op de D66- of CU-kiezers. Een groot deel van de D66-kiezers (56%) houdt het CDA verantwoordelijk voor het beleid en vice versa geldt dat voor vier op de tien CDA-kiezers.

Opvallend is daarnaast dat GL door D66-kiezers niet verantwoordelijk gehouden wordt. Van alle kiezersgroepen (inclusief de linkse kiezers) houden D66-kiezers GroenLinks het minst vaak verantwoordelijk (3%).

Figuur 4.4

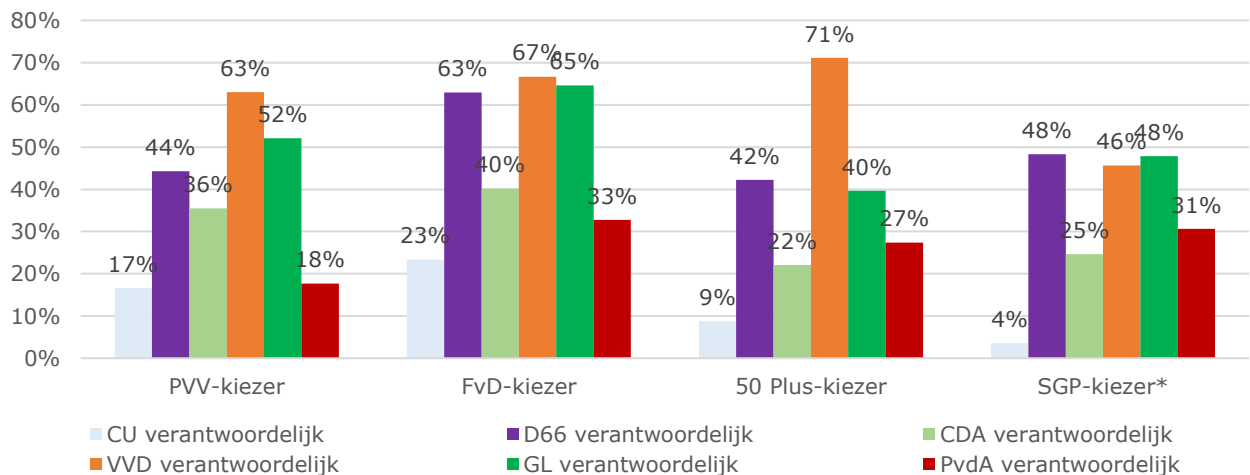
“Welke van de volgende politieke partijen houdt u specifiek verantwoordelijk voor het stikstof en PFAS beleid?”,
Basis: mensen die huidige of eerdere regerings- en/of coalitiepartijen (mede)verantwoordelijk houden (N = 1.399)
uitgesplitst naar huidige stemvoorkeur: coalitiepartijen

Onder de kiezer van rechtse oppositiepartijen zien we ook dat een groot deel de VVD het vaakst noemt. Zes tot zeven op de tien kiezers van 50 Plus, FvD en PVV noemt de VVD. GL en D66 gelden hierbij als nummers twee en drie. De PvdA wordt een stuk minder vaak aangewezen dan de voorgenoemde partijen. Onder PVV-kiezers houdt een even zo groot deel de PvdA als de CU verantwoordelijk voor het beleid.

Figuur 4.5

“Welke van de volgende politieke partijen houdt u specifiek verantwoordelijk voor het stikstof en PFAS beleid?”,
Basis: mensen die huidige of eerdere regerings- en/of coalitiepartijen (mede)verantwoordelijk houden (N = 1.399)
uitgesplitst naar huidige stemvoorkeur: rechtse oppositiepartijen

5. Oplossingen voor impasse

5.1 Maximum snelheid naar 100 km/u door helft gezien als goede oplossing

Om uit de impasse te geraken heeft het kabinet enkele tijdelijke oplossingen aangedragen. Hieronder vallen bijvoorbeeld het overdag terugbrengen van de maximumsnelheid van 130 naar 100 km/u en het beperken van eiwit in veevoer. De ChristenUnie lanceerde daarnaast een 'proefballon' over het instellen van een maandelijkse autovrije zondag.

Ongeveer de helft van de kiezers vindt dat de maximumsnelheid terugbrengen naar 100 km/u een goede manier is om de stikstofuitstoot terug te dringen. Het kabinet besloot deze week deze maatregel door te voeren. Sterker nog, 70 procent van de kiezers vindt niet dat ze in de problemen gebracht worden door deze maatregel tussen 6 uur 's ochtends en 7 uur 's avonds³.

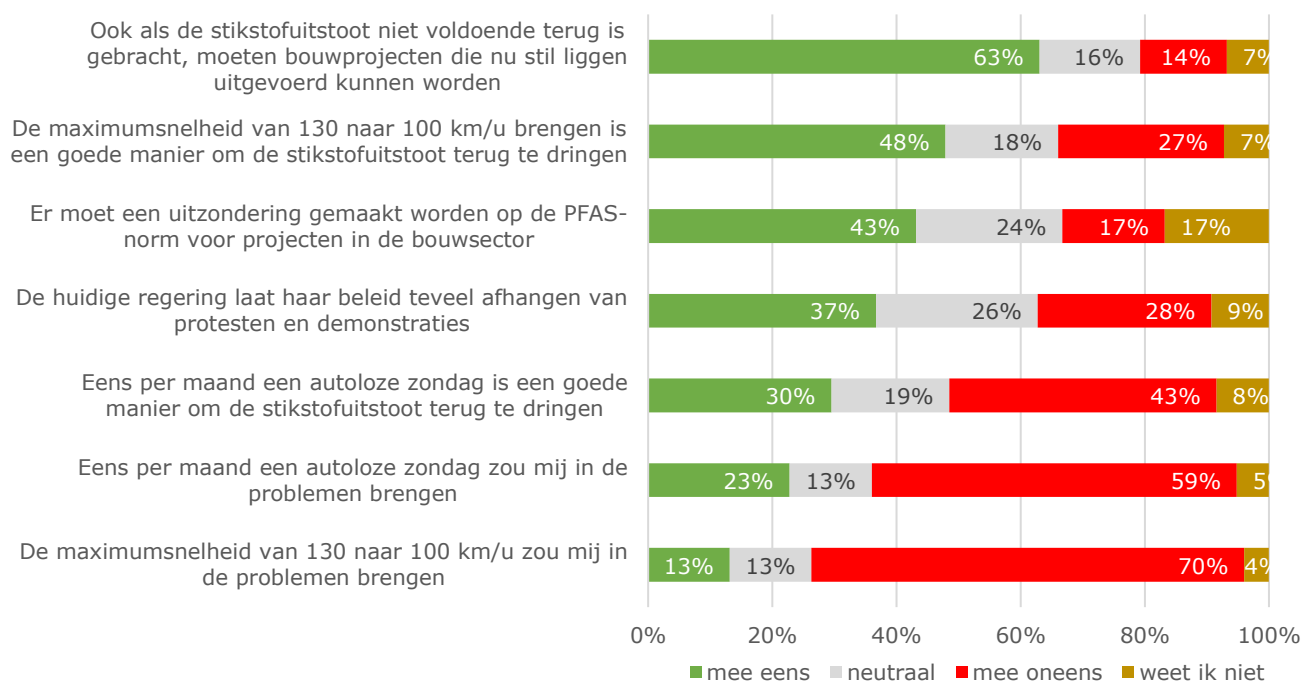
Het idee van een maandelijkse autovrije zondag wordt iets minder enthousiast ontvangen. Een kwart van de kiezers is van mening dat deze maatregel hen in de problemen zou brengen. Een op de drie kiezers ziet dit als een goede manier om de stikstofuitstoot terug te dringen.

Ruim 60 procent van onze steekproef wil dat stilgelegde bouwprojecten kunnen worden uitgevoerd, ongeacht of de stikstofuitstoot voldoende beperkt kan worden. Een iets kleiner, maar nog steeds substantieel deel is van mening dat er een uitzondering gemaakt moet worden op de PFAS-norm voor de bouwsector (43%).

Nederland is verdeeld als het aankomt om de invloed van protesten en demonstraties op het beleid van de regering. Iets meer dan een op de drie kiezers (37%) vindt dat de regering haar beleid teveel laat afhangen van zulke acties, terwijl 28 procent het hier mee oneens is.

Figuur 5.1

"In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?"

³ Onderzoek vond plaats voordat kabinet besloot dit te doen.

Het terugbrengen van de maximumsnelheid naar 100 km/u om de uitstoot terug te dringen is onder linkse en progressieve kiezers populair: onder GL-kiezers is liefst 79 procent het hiermee eens. Volgens iets minder dan de helft van de huidige VVD-kiezers is het terugbrengen van de maximumsnelheid een goede manier om de stikstofuitstoot te beperken. Tegenstand tegen een dergelijke manier om de uitstoot te verminderen vinden we onder kiezers van FvD en PVV: respectievelijk 20 en 25 procent vindt de genoemde maatregel een goed idee.

Zoals één FvD-kiezer het verwoordt:

Nederland wil weer het braafste jongetje van de klas zijn door voorop te lopen met dit soort maatregelen. Pak eerst de grote vervuilers aan (USA, China, Oostblok) en kom dan pas bij de gewone burger. Nu weer het voorstel om de snelheid te verlagen. Symbool politiek. Spreek Trump eens aan, maar dat durven ze in Den Haag niet. Ik geef de boeren groot gelijk. Als ze aan mijn boterham komen kom ik ook in actie.

- Jonge hoogopgeleide man (<24 jaar) die in 2017 nog VVD stemde en nu FvD zou stemmen

Figuur 5.2

Percentage '(helemaal) eens' op "De maximumsnelheid van 130 naar 100 km/u brengen is een goede manier om de stikstofuitstoot terug te dringen" uitgesplitst naar huidige stemvoorkeur

